

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра теорії спорту та фізичної культури

Передерій А.В., Нерода Н.В.

ЛЕКЦІЯ

на тему «СПОРТИВНА ПІДГОТОВКА ОСІБ З ВІДХИЛЕННЯМИ
РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ»

з дисципліни

«ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ АДАПТИВНОГО СПОРТУ»

для студентів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт
VIII семестр (денна форма навчання), IX-X семестр (заочна форма навчання).

ЛЬВІВ - 2018

Змістовий модуль 4. Спортивна підготовка осіб з відхиленнями розумового розвитку

Тема 5. Спортивна підготовка осіб з відхиленнями розумового розвитку

1. Класифікація осіб з відхиленнями розумового розвитку (“КІ”).
2. Традиції і сучасний стан спортивної роботи з особами з відхиленнями розумового розвитку.
3. Завдання занять спортом з особами з відхиленнями розумового розвитку.
4. Філософія Спеціальних Олімпіад.
5. Характеристика видів спорту, які використовуються у заняттях з особами з відхиленнями розумового розвитку.
6. Організація і проведення змагань з особами з відхиленнями розумового розвитку.
7. Структура та зміст спортивного тренування осіб з відхиленнями розумового розвитку.

1. Класифікація осіб з відхиленнями розумового розвитку (“КІ”).

Для характеристики розумових відхилень використовується визначення, Американської асоціації з питань розумової неповноцінності: “Розумове відхилення являє собою загальний інтелектуальний розвиток значно нижче середнього рівня у сполученні з дефіцитом адаптаційної поведінки, котрі виявляються протягом розвитку організму”. Для визначення рівня інтелектуального розвитку використовується шкала Векслера:

Відхилення	КІ
Відверто виражене	нижче 20
Тяжке	20 — 35
Середнє	36 — 50
Слабке	51 — 70

“Слабке відхилення” традиційно вважається розумовим відхиленням, що піддається навчанню в школах, і такий учень вважається здатним до часткової інтеграції та деяких досягнень. “Середнє відхилення” розглядається як “розумове відхилення, що піддається тренуванню” — стан, при якому діти знаходяться у спеціальних класах та вважаються нездатними до навчання вільному читанню та самостійності. “Тяжке” та “відверто виражене” відхилення не мають перспектив в навчанні.

Існують труднощі щодо класифікації молодих людей, чий інтелектуальний рівень оцінюється нижче одного, але вище двох стандартних відхилень від середнього (КІ від 85 до 68) і знаходиться у так званій “прикордонній” області, яка може вважатися “прикордонно нормальною” або

“прикордонно відсталою”. В 1973 р. Американська асоціація з питань розумової неповноцінності вирішила вилучити цю групу з термінології розумової відсталості, оскільки до цієї групи відносяться багато осіб, які знаходяться в особливих перехідних періодах або під впливом тиску середовища, і функціональні здібності яких справедливо вважаються більш динамічними.

Слід відзначити, що критерієм участі в Спеціальних Олімпіадах є факт, а не ступінь відхилення розумового розвитку, медичний діагноз тощо.

Для отримання права участі в Спеціальних Олімпіадах спортсмен повинен дати згоду підкорятися Офіційним Правилам проведення цих змагань.

- право на участь у Спеціальних Олімпіадах мають особи, які за місцевими нормами, що ґрунтуються на рішенні (діагнозі) відповідних органів освіти та охорони здоров'я, кваліфікованого лікаря або психолога, віднесені до розумово відсталих і яким рекомендовано участь у відповідних програмах для розумово відсталих осіб. Діагноз має ґрунтуватися на використанні стандартних тестів та офіційному висновку про значно нижчий за середній рівень інтелектуальних функцій і адаптаційної поведінки особи;

- особи, які бажають брати участь в Спеціальних Олімпіадах, зобов'язані пройти медичний огляд та мати письмовий дозвіл батьків або опікунів.

- участь в Спеціальних Олімпіадах відкрита для всіх віком з 8 до 80 років. Нині запроваджено програми спортивно-ігрового характеру залучення дітей молодше 8 років у заходах СО.

Спортсмени із синдромом Дауна можуть брати участь у змаганнях, якщо не мають атланта-вісьової нестабільності шийних хребців. Спортсмени із синдромом Дауна, які мають атланта-вісьову нестабільність не можуть брати участь у певних видах спорту, оскільки це може призвести до розтягнення, обертання або тиску на шию та верхній відділ хребта. До таких видів спорту та вправ відносяться плавання способом “батерфляй”, стрибковий старт у плаванні, стрибки у воду, п'ятиборство, стрибки у висоту, кінний спорт, художня гімнастика, футбол, гірськолижний спорт, а також будь-які вправи, що справляють зайвий тиск на шию або голову. Організатори Спеціальних Олімпіад дають спеціальний дозвіл та допускають до участі у змаганнях спортсменів із синдромом Дауна, які мають атланта-вісьову нестабільність, за умов наявності письмової згоди батьків (опікунів) та двох лікарів.

Спортсмени-партнери, які беруть участь у змаганнях Об'єднаного (Партнерського) спорту, мають заповнити спеціальну заявочну форму партнера, яка містить інформацію про спортсмена, медичну довідку та звільнення від відповідальності. Під Об'єднаним (Партнерським) спортом розуміють командне тренування і змагання приблизно рівної кількості

спортсменів з вадами інтелекту і партнерів без відхилень розумового розвитку. Усі члени команди мають бути приблизно однієї вікової групи.

2. Традиції і сучасний стан спортивної роботи з особами з відхиленнями розумового розвитку

Спортсмени з відхиленням розумового розвитку беруть участь в **двох напрямках** адаптивного спорту в системі міжнародного Олімпійського руху: в паролімпійському під егідою організації INAS-FID та у русі Спеціальних Олімпіад під керівництвом Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад.

Міжнародна спортивна асоціація (федерація) для осіб з вадами інтелекту (International Sports Association For Persons With An Intellectual Disability, INAS-FID) - міжнародне спортивне об'єднання, що його було створено у 1986 р. під назвою "Міжнародна спортивна асоціація для осіб з розумовими вадами" (*International Association Of Sports For Persons with Mental Handicap, INAS-FMH*) з метою розвитку спорту осіб з розумовими вадами. З 1986 р. - член Міжнародного координаційного комітету, один з фундаторів Міжнародного Паралімпійського Комітету. Спортсмени, об'єднані цією організацією були учасниками паролімпійських ігор в період 1992-2000 рр. після чого за порушення класифікаційних норм були позбавлені права участі та з 2012 р. включені до складу учасників паролімпійських ігор.

У 1963 р Юніс Кеннеді Шрайвер започаткувала для 100 дітей і дорослих літній спортивно-оздоровчий табір у родинному маєтку в Мериленді (США). Цей табір було започатковано саме для людей з вадами розумового розвитку. Американська Асоціація здоров'я, фізичного виховання та рекреації підтримала цей рух, керівництво парків та зон відпочинку Чикаго запропонувало організацію спеціальних змагань як частину загальних літніх оздоровчих програм, а Фонд Кеннеді виділив гранти для таких таборів, для проведення наукових досліджень та розробки і вдосконалення психологічних тестів.

Юніс Кеннеді була нагороджена за багаторічну та плідну роботу, за допомогу у вихованні людей з вадами інтелекту президентською медаллю "Свобода" (1984), медаллю від Інституту Рузвельта (1993). У 1995 р. США емітували срібну монету на честь Юніс Кеннеді.

Юніс Кеннеді мала почесні звання від 10 університетів та коледжів. 24 березня 1984 р Президент Р.Рейган під час вручення Юніс Кеннеді медалі "Свободи" дав високу оцінку громадській та міжнародній діяльності Юніс Кеннеді. Юніс Кеннеді Шрайвер померла 19 серпня 2009 року.

Нині Президентом "Special Olympics Inc." є Тімоті Шрайвер.

В 1964-1968 рр. громадські та приватні установи по всій Америці відкривають денні літні табори, що фінансуються Фондом Кеннеді і діяльність яких доводить, що фізичні можливості осіб з розумовою відсталістю набагато перевищують їх оцінку, що склалася.

В 1968 р., з розумінням того, що люди з розумовою відсталістю потребують ширших можливостей для участі в спортивних тренуваннях та спортивних змаганнях, Юніс Кеннеді Шрайвер організує міжнародний спортивний захід. 19-20 липня у м. Чикаго (США) плануються та проводяться Перші Міжнародні Спортивні ігри Спеціальних Олімпіад. Відкриття ігор відбулося на Солдатському Полі. У змаганнях взяли участь понад 1000 атлетів 26 штатів США та Канади, які змагалися у легкій атлетиці та плаванні.

В грудні 1968 р. створюється та реєструється в окрузі Колумбія добродійна некомерційна організація “Special Olympics Inc”.

У червні 1970 р. відбуваються перші змагання Спеціальних Олімпіад за межами США - Перші ігри Спеціальних Олімпіад у Франції, у яких взяло участь 550 спортсменів.

Другі міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 13-15 серпня 1970 р. у м. Чикаго (США). У змаганнях взяли участь 2000 атлетів із 50 штатів США, Канади, Франції та Пуерто Рико. Змагання з баскетболу відбулися за підтримки Національної Баскетбольної Асоціації (NBA). Гарі Фостер (Спеціальна Олімпіада Канади) запропонував увести до змагань новий вид спорту - хокей на підлозі.

“Спеціальна Олімпіада” набуває суспільного визнання, і в грудні 1971 року НОК США офіційно визнає її як організацію, що має право на використання слова “олімпійський” у своїй назві на території США.

Треті міжнародні Літні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 13-18 серпня 1972 р. у м. Лос-Анджелес (США). Ігри відбулися у таборі Каліфорнійського університету. В іграх взяли участь 2500 атлетів у чотирьох видах спорту. Ігри транслювалися на весь світ телекомпанією ABC. На цих іграх в якості виду Спеціальної Олімпіади дебютувала гімнастика.

Четверті міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 7-11 серпня 1975 р. у Мічиганському університеті (м. Маунт Плезант, штат Мічиган, США). В іграх взяли участь 3200 атлетів з 10 країн світу. Ігри транслювалися по національній телемережі CDS-TV.

5-11 лютого 1977 р. відбулися Перші міжнародні зимові ігри Спеціальних Олімпіад у Стімбоут-Спрінгс, штат Колорадо (США). У змаганнях взяли участь 285 атлетів США та Канади. Змагання були проведені з лижних гонок та бігу на ковзанах. Ці ігри транслювалися телекомпаніями CBS, ABC та NBC.

П'яті міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися 8-13 серпня 1979 р. у Брокпорті, в університеті штату Нью-Йорк. У змаганнях взяли участь близько 3500 атлетів з США та 20 країн світу. Телекомпанія ABC транслювала ці ігри. Почесними гостями змагань були перша леді США Розалін Картер, а також видатний професійний боксер Мохаммед Алі.

8-13 березня 1981 р. відбулися Другі міжнародні зимові ігри Спеціальних Олімпіад у селищі Смоглерз Нотч Стоу, штат Вермонт (США). У змаганнях взяли участь понад 600 атлетів у чотирьох видах спорту

У травні 1981 р. відбулися Перші Європейські ігри Спеціальної Олімпіади у Брюсселі (Бельгія). У змаганнях взяли участь понад 2000 спортсменів. Увагу цим іграм приділив Папа Іоанн Павло II.

У 1982-1983 рр. вже понад у 50 країнах проводилися змагання за програмами Спеціальних Олімпіад.

12-18 липня 1983 р. відбулися Шості міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад в університеті штату Луїзіана, у Батон-Роудж (США). У змаганнях взяли участь понад 4000 атлетів з 51 країни світу.

24-29 вересня 1985 р. відбулися Треті міжнародні зимові ігри Спеціальних Олімпіад у Парк Сіті, штат Юта (США). У змаганнях з чотирьох видів спорту взяли участь понад 800 атлетів 14 країн.

Організація Об'єднаних Націй оголосила 1986 р. Міжнародним роком Спеціальних Олімпіад.

31 липня - 8 серпня 1987 р. відбулися Сьомі міжнародні літні ігри Спеціальних Олімпіад в університеті Нотр Дам та коледжі Санта-Мари у Саус-Бенд (штат Індіана, США). У змаганнях взяли участь понад 4700 атлетів 70 країн світу. Відкриття Олімпіади транслювалося по національному телебаченню США у прайм-тайм. Президент США Рональд Рейган вітав і нагороджував учасників змагань у Білому Домі.

15 лютого 1988 р. відбулося підписання Протоколу між Міжнародним Олімпійським Комітетом та Міжнародною організацією Спеціальних Олімпіад про співпрацю та офіційне визнання руху. На XV Зимових Олімпійських іграх в Калгарі МОК, в особі президента Х.А. Самаранча, проголосив: "...беручи до уваги зусилля, що сприяють поширенню занять спортом серед осіб із розумовою відсталістю, Міжнародний Олімпійський Комітет в офіційному порядку визнає Спеціальні Олімпіади, що вони одержують дозвіл на використання найменування "Олімпіада"..."

1-8 квітня 1989 р. відбулися Четверті міжнародні зимові ігри Спеціальних Олімпіад в Рено (штат Невада) та у Лейк-Тахо (штат Каліфорнія). У змаганнях взяли участь понад 1400 атлетів 18 країн. Хокей на підлозі було визнано офіційним видом спорту.

З 1991 р. міжнародні літні та зимові ігри Спеціальних Олімпіад перейменовано у Всесвітні (літні та зимові) ігри Спеціальних Олімпіад.

19-27 липня 1991 р. відбулися Восьмі всесвітні літні ігри Спеціальних Олімпіад у двох містах - Мінеаполісі та Сан-Пауло (штат Міннесота, США). У змаганнях взяли участь понад 6000 атлетів 107 країн. Ігри транслювали три основні американських телекомпанії - ABC, SBC, NBC та одна компанія з Канади. Передачі з ігор вела також Російська телерадіокомпанія. Вперше до програм змагань Спеціальної Олімпіади було включено партнерський

(об'єднаний) спорт. Змагання відвідали Королева Йорданії Нур і король Йорданії Раад.

20-27 вересня 1993 р., вперше поза межами США, відбулися П'яті всесвітні зимові ігри Спеціальних Олімпіад у Зальцбурзі та Шладмінгу (Австрія). Це були перші всесвітні зимові ігри Спеціальних Олімпіад на території Європи. У змаганнях з п'яти видів спорту взяли участь понад 1600 атлетів з 53 країн.

У церемонії відкриття взяв участь відомий актор та громадський діяч Арнольд Шварцнеггер.

1-9 липня 1995 р. відбулися Дев'яті всесвітні літні ігри Спеціальних Олімпіад у Нью-Гейвені, штат Коннектикут (США). У змаганнях з 19 видів спорту взяли участь близько 7200 атлетів 145 країн. На той час президентом Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад став Тімоті Шрайвер. Організаторам змагань допомагало понад 45000 волонтерів. Вперше взяла участь збірна команда України в складі 12 спортсменів, яка виборола 23 медалі (5 золотих, 11 срібних, 7 бронзових). У церемонії відкриття ігор взяв участь голова країни - Президент США Білл Клінтон.

У 1995 р. Папа Іоанн Павло II видав перший за всю 2000-річну історію християнства Папський Декрет на підтримку спортивних змагань, відзначивши перемогу людини над фатальними наслідками долі.

1-8 лютого 1997 р. відбулися Сьомі всесвітні зимові ігри Спеціальних Олімпіад у Торонто та Коллінгвуді (провінція Онтаріо, Канада). У змаганнях з п'яти видів спорту взяли участь 1780 атлетів 82 країн. Були перші показові виступи у сноушуїнгу. Канадське телебачення вело передачі змагань кожного дня. Це були другі всесвітні ігри поза межами США.

26 червня - 4 липня 1999 р. відбулися Десяті всесвітні літні ігри Спеціальних Олімпіад у Раллі, штат Північна Кароліна, (США). У змаганнях взяли участь понад 7 000 атлетів 150 країн.

З 10 вересня 2001 р. відбулися Сьомі всесвітні зимові ігри Спеціальних Олімпіад в Анкоріджі, на Алясці (США) У змаганнях з 7 видів спорту взяли участь понад 2 000 атлетів 85 країн. Запроваджено нові види спорту - сноубордінг та сноушуїнг.

З 21 по 28 червня 2003 р. у Дубліні, Ірландія, відбулись XI Всесвітні літні ігри під гаслом "Розділимо почуття". В іграх взяло участь близько 160 національних делегацій, 7000 спортсменів, 28000 родичів та друзів. Організаторам змагань допомагали 30000 добровільних помічників, зокрема, мешканці 177 міст та селищ Ірландії.

"Проведення ігор за межами США - важливий крок у спробі глобалізації, - сказав президент Спеціальних Олімпіад Тімоті Шрайвер. Ірландія - ідеальне місце для зустрічі, де можна сконцентрувати увагу усього світу на мужності спецолімпійців, які приїхали з різних куточків світу".

25.06. – 04.07. 2011 Всесвітні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися в Афінах (Греція) за участі 7500 представників 185 країн, які змагалися у 22 видах спорту.

У 2015 році Всесвітні ігри Спеціальних Олімпіад відбулися у Лос-Анжелесі (США).

Цікавим досвідом Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад є волонтерські програми:

Об'єднаний спорт («Unified sport®») є програмою, що об'єднує приблизно рівне число спортсменів Спеціальних Олімпіад та людей, які не мають відхилень інтелектуального розвитку (партнерів) для участі в тренуваннях та змаганнях. Всі учасники (спортсмени Спеціальних Олімпіад та партнери) повинні мати приблизно однаковий вік і здібності. Програма започаткована в липні 1988 року з метою подальшого здійснення місії Спеціальних Олімпіад. Об'єднаний спорт є важливою програмою, оскільки розширює спортивні можливості тих, хто бажає вийти на вищий рівень занять спортом. Першими «партнерськими» видами спорту були боулінг, софтбол та волейбол.

Програма розвитку рухової активності (МАТР «Motor activity training program») призначена для спортсменів з глибокими серйозними відхиленнями в розумовому розвитку, котрі не можуть брати участь в офіційних спортивних змаганнях Спеціальних Олімпіад через низький рівень навичок чи функціональних можливостей. Програма МАТР була створена для підготовки спортсменів з глибокими відхиленнями в розумовому та фізичному розвитку до спортивних дій, що відповідають їх рівню здібностей. До цієї категорії відносяться спортсмени, які через свої фізичні, розумові чи емоційні відхилення потребують особливих спеціалізованих тренувальних програм. МАТР є унікальною, заснованою на спорті програмою, яка не виключає жодного спортсмена. Метою програми МАТР є надати спортсменам можливості для тренувань та формування навичок, що необхідні для участі в офіційних спортивних змаганнях Спеціальних Олімпіад.

Програма «Здорові спортсмени» започаткована під час проведення Всесвітніх Літніх Ігор Спеціальних Олімпіад 1995 року як частина програми «host town». Активно програма «Здорові спортсмени» почала розвиватися з 1997 року. Вона спрямована на підвищення рівня здоров'я спортсменів та їх функціональних можливостей. В межах програми волонтерами-лікарями проводиться обстеження стану опорно-рухового апарату, ротової порожнини, органів слуху та зору, надаються відповідні рекомендації. проводиться санітарно-просвітницька робота з пропаганди здорового способу життя, раціонального харчування тощо. Програма включає наступні субпрограми: «Фан-фітнес», «Здорова стопа», «Відкриті очі», «Здоровий слух», «Особлива посмішка», «Пропаганда здорового способу життя».

Освітня програма для учнів загальноосвітніх шкіл різного рівня про рух Спеціальних Олімпіад та потреби неповносправних, що надає

можливості залучення більшої кількості помічників для допомоги цій категорії населення.

«Смолоскиповий пробіг» представників правоохоронних органів в підтримку руху Спеціальних Олімпіад. Цей рух засновано у 1981 році шефом поліції міста Вічита (штат Канзас, США) Річардом ля Міньоном з метою підвищення обізнаності громадськості про Спеціальні Олімпіади. Смолоскипові естафети «вогню надії», в яких беруть участь спільно правоохоронці та спортсмени, традиційно відкривають Всесвітні Літні та Зимові Ігри Спеціальних Олімпіад та змагання нижчого рангу. Нині ці акції приносять Спеціальним Олімпіадам 30 млн. \$ щорічно.

Програма для родин спортсменів з відхиленнями розумового розвитку. Метою програми є надання правової допомоги, підтримка, залучення до руху Спеціальних Олімпіад. В межах програми видається необхідна література, проводяться зустрічі, круглі столи, створюються сімейні клуби.

Програма лідерства спортсменів – проведення семінарів для досвідчених спортсменів Спеціальних Олімпіад, створення комітетів спортсменів, особиста участь спортсменів в обговоренні та прийнятті рішень, спілкування з представниками засобів масової інформації, робота помічниками тренера при організації та проведенні тренувань та змагань.

Програма «Молоді спортсмени» – розвиваюча адаптована ігрова програма для дітей з відхиленнями в інтелектуальному розвитку віком від 2 до 7 років. Метою програми є залучення дітей з відхиленнями в інтелектуальному розвитку до відповідних розвиваючих ігрових вправ, призначених підсилити фізичний, пізнавальний та соціальний розвиток; запрошення членів родин дітей з відхиленнями в інтелектуальному розвитку до мережі підтримки Спеціальних Олімпіад; підвищення рівня обізнаності про здібності дітей з відхиленнями в інтелектуальному розвитку через залучення їх до рівноправної участі у різноманітних заходах

В історії створення та розвитку програм Спеціальних Олімпіад в Україні можна виділити період відсутності Національних федерацій та програм Спеціальних Олімпіад, приналежності до програм СРСР та Євразії (1989-1993 рр.), період розвитку програм Спеціальних Олімпіад під егідою Української спортивної федерації інвалідів із розумовими та фізичними вадами, до одержання Сертифікату Акредитації (1994-1999 рр.) та період після одержання Сертифікату Акредитації та створення у 2001 р. Всеукраїнської громадської організації інвалідів “Спеціальна Олімпіада України” (з 1999 р.)

У 1989-1993 рр. рух Спеціальних Олімпіад в Україні був започаткований у межах заходів, що були реалізовані у Радянській Спеціальній Олімпіаді, яку згодом було реорганізовано у Спеціальну Олімпіаду Євразії. У 1989 р. Президент СОІ Сарджент Шрайвер відвідав Москву, щоб ознайомити спортивні організації та організації інвалідів із

філософією та принципами організації Спеціальних Олімпіад. На презентації було понад 1000 гостей, представники всіх центральних спортивних газет, кореспонденти радіо та телебачення. У грудні 1989 р. Державний комітет із фізичної культури та спорту СРСР разом із Федерацією спорту інвалідів прийняли рішення про впровадження програм Спеціальних Олімпіад. У січні 1990 р. у Сухумі пройшла установча конференція Спеціальних Олімпіад СРСР, де були представники України та інших республік.

15 липня 1990 р. у Києві відбулася установча конференція, де було прийнято рішення про створення Республіканського комітету Спеціальних Олімпіад Української РСР, а також було затверджено Статут цієї організації.

У січні 1991 р. у Москві був проведений перший семінар тренерів програм Спеціальних Олімпіад.

У 1991 р. представник України вперше взяв участь у Восьмих всесвітніх літніх іграх Спеціальних Олімпіад у Міннеаполісі (США), і здобув золоту медаль.

У грудні 1991 р. у Москві була проведена презентація програм Спеціальних Олімпіад, а також конференція, де було прийнято рішення про реорганізацію Спеціальних Олімпіад СРСР у Спеціальну Олімпіаду Євразії. На конференції було обрано Раду представників. Після підписання у Вашингтоні угод у березні 1992 р. Спеціальна Олімпіада Євразії була зареєстрована Міністерством юстиції Російської Федерації. У липні 1992 р. відбувся обмін угодами між СОІ та 15 програмами СО Євразії. До складу СО Євразії входили Україна, Азербайджан, Вірменія, Беларусь, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Москва, Омськ, Санкт-Петербург, Таджикистан, Туркменістан та Узбекистан.

1994-2001 рр. були роками самостійного розвитку руху Спеціальних Олімпіад в Україні.

29 січня 1994 р. була заснована Українська спортивна федерація інвалідів із розумовими та фізичними вадами, під егідою якої програми Спеціальної Олімпіади розвивалися до 2001 р.

В той період програми Спеціальних Олімпіад України вперше були представлені повноцінними делегаціями на IX Всесвітніх Літніх іграх Спеціальних Олімпіад у м. Нью-Гейвен (США) у 1995 р. та на VI Всесвітніх Зимових іграх Спеціальних Олімпіад у м. Торонто (Канада) у 1997 р.

У 1998 р. на Європейських змаганнях Спеціальних Олімпіад Європи з легкої атлетики у Севільї українські спортсмени вибороли 4 золотих, 3 срібних, 3 бронзових медалі;

Сертифікат Акредитації для участі у міжнародних програмах Спеціальних Олімпіад українська федерація одержала у 1999 р. Після цього, представники Спеціальних Олімпіад України, окрім участі у Всесвітніх іграх Спеціальних Олімпіад (X Всесвітні Літні ігри Спеціальних Олімпіад у Раллі, 1999 р. та VII Всесвітні зимові ігри Спеціальних Олімпіад у Анкоріджі, XI Всесвітні Літні ігри Спеціальних Олімпіад у Дубліні), у 2000 брали участь у

Літніх Європейських іграх Спеціальних Олімпіад у Гронінгені, звідки привезли 5 золотих, 6 срібних, 5 бронзових медалей та приз "Золота бутса"; Міжнародних змаганнях Спеціальних Олімпіад з бадмінтону, у Москві, де здобули 2 золоті та 1 бронзову медаль; у 2001 р. - у міжнародному багатоденному пробігу на честь Іоанна Павла II, Європейських змаганнях Спеціальних Олімпіад з футболу у Варшаві, де посіли III місце, Європейських змаганнях Спеціальних Олімпіад з легкої атлетики у Дебрецені - 1 золота, 3 срібні, 8 бронзових медалей.

У листопаді 2001 р. представники федерації взяли участь у семінарі, організованому УЄФА разом із головами всіх регіональних футбольних федерацій. У 2001 р. за активну участь у проведенні європейського футбольного тижня під егідою УЄФА-СОІЄ Федерація була нагороджена почесним дипломом.

3. Завдання занять спортом з особами з відхиленнями розумового розвитку

Основною метою Спеціальних Олімпіад є нормалізація способу життя осіб з затримкою розумового розвитку та супутніми вадами. Нормалізація способу життя означає, що розумово відсталі люди дістають можливість прилучитися до способу життя, що наближається (в межах можливого) до способу життя більшої частини суспільства.

Одним із дійових засобів такої нормалізації є спорт. У процесі занять спортом вирішується ряд загальних та спеціальних завдань. Нозологічні особливості спортсменів з ЗРР вимагають певного розширення кола загальних завдань підготовки. З метою залучення розумово відсталих людей до нормального способу життя необхідно вирішити наступні загальні завдання:

- Планування послуг, що відповідають нормативним культурним навичкам;
- Надання можливості відчувати на собі нормальний режим та цикл життя;
- Виховання поваги до вибору і бажань та забезпечення нормальних суспільних привілеїв;
- Забезпечення навчання, тренування, медичного догляду та проживання в приміщеннях нормальних розмірів та вигляду;
- Надання, в разі можливостей, послуг загального, а не індивідуального типу.

Спеціальні завдання підготовки спортсменів з вадами розумового розвитку за програмами Спеціальних Олімпіад.

Проведення тренувань та участь у змаганнях сприяють нормалізації життєвого циклу розумово відсталих людей та вимагають вирішення таких завдань:

- Створення можливостей для тренувань і участі у змаганнях, адекватних можливостям, що надаються здоровим спортсменам, забезпечення можливості занять найбільш популярними видами спорту;
- Використання громадських спортивних споруд, що є призначеними для здорових спортсменів;
- Забезпечення проведення занять спортом протягом всього року, як це є загальноприйнятим для здорових спортсменів;
- Піклування про розвагу, настрій тощо (нормальні режим дня та цикл життя);
- Створення можливостей для спілкування з іншими спортсменами, участі в суспільному житті (нормальні економічні та громадські привілеї);
- Створення можливостей для набуття життєвого досвіду, що допоможе розумово відсталим людям покращити уявлення про себе, буде сприяти розвиткові впевненості в собі, самоповаги (“зі мною рахуються!”), задоволення (“я досягнув цього!”), позитивного погляду на себе (нормальний цикл життя);
- Організація змагань, що за формою є “Олімпійськими” іграми, відповідно до Олімпійських традицій та ідеалів.

4.Філософія Спеціальних Олімпіад

Місія Спеціальних Олімпіад полягає у тому, щоб сприяти організації цілорічних тренувань і спортивних змагань із різних, зокрема олімпійських видів спорту для дітей та дорослих із відхиленнями в розумовому розвитку. Це створює постійні можливості для поліпшення фізичних спроможностей, демонстрації мужності, отримання радості, розвитку здібностей, навичок і дружніх відносин із членами сімей, іншими спортсменами Спеціальних Олімпіад і суспільством

Основна мета Спеціальних Олімпіад — допомогти людям із відхиленнями у розумовому розвитку стати повноправними членами суспільства, брати активну участь у громадському житті через надання їм справедливих можливостей для демонстрації своїх навичок та здібностей в умовах спортивних змагань, а також інформувати громадськість про можливості та потреби цих людей.

Організація та програми Спеціальних Олімпіад ґрунтуються на таких принципах:

- люди з відхиленнями в розумовому розвитку можуть навчатися та отримувати задоволення від участі в змаганнях, адаптованих відповідно до їхніх розумових і фізичних спроможностей;
- організація систематичного тренування має приносити користь і удосконалювати фізичні, розумові, етичні й духовні якості людини;

- організація спортивних змагань в умовах рівності, поваги й справедливості має на меті об'єднання людей з відхиленнями в розумовому розвитку, зміцнення сімейних і суспільних відносин;
- організація Спеціальних Олімпіад має бути спрямована на подолання расової, національної, релігійної та політичної дискримінації;
- організація Спеціальних Олімпіад має бути спрямована на створення таких умов змагань, які дозволили б кожній людині з різним рівнем функціональних, фізичних спроможностей та навичок проявити свої потенційні здатності;
- програми тренувань та змагань Спеціальних Олімпіад мають бути організовані на всіх рівнях (секція, клуб, школа, район, місто, область, країна);
- програми Спеціальних Олімпіад складаються із навчально-тренувальних програм з видів спорту та партнерських ігор, з підготовки волонтерів як помічників організації та проведення змагань, з підготовки громадських комітетів, клубів, товариств, груп підтримки та допомоги, з підготовки суддів, залучення членів сімей для участі у спеціальних семінарах з обміну досвідом тренувань, залучення коштів, створення призового фонду, участі у забезпеченні організації та проведенні змагань.

Основні принципи Спеціальних Олімпіад відповідають Олімпійським принципам, що проголошені засновником нової ери олімпійського руху П'єром де Кубертеном. Вогонь Олімпіад, запалений на батьківщині Олімпійських ігор — Греції, що після багатокілометрових мандрів спалахує на Іграх Спеціальних Олімпіад свідчить, що на цих змаганнях додержуються духу, ідеалів та принципів Олімпізму.

Спеціальні Олімпіади є міжнародним спортивним рухом, що надає людям з розумовою відсталістю можливості зміцнити свій характер, розвинути рухові якості, продемонструвати свої здібності, виявити свій потенціал за рахунок тренувань та змагань в Олімпійських традиціях.

Спеціальні Олімпіади засновано з вірою в те, що люди з розумовою відсталістю можуть, за умови відповідного навчання та натхнення, отримати задоволення та користь від участі в тренуваннях і змаганнях в індивідуальних і командних видах спорту.

Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад вважає, що систематичні тренування необхідні для розвитку рухових якостей та навчання руховим діям в обраному виді спорту, а організація змагань між особами з рівними можливостями є адекватним засобом випробувань цих рухових якостей, вмінь та навичок, перевіркою прогресу, створення стимулів для особистого вдосконалення.

Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад вважає, що за допомогою тренувань та змагань люди з розумовою відсталістю виграють фізично, соціально та духовно, а суспільство об'єднується в їх розумінні на умовах рівності, поваги та сприяння.

Для забезпечення найбільш приємних, корисних і змагальних видів діяльності для спортсменів з розумовою відсталістю Спеціальні Олімпіади здійснюють свою діяльність на міжнародній арені у відповідності до таких принципів та положень:

Дух Спеціальних Олімпіад - вміння, сміливість, щирість та радість - включає універсальні цінності, що переходять через всі кордони, як географічні, так і політичні, філософські, релігійні, расові тощо.

Метою Спеціальних Олімпіад є надання допомоги усім людям з розумовою відсталістю для повернення до суспільства на умовах сприйняття, поваги, надання можливості стати корисними і продуктивними громадянами.

В якості засобу досягнення цієї мети Спеціальна Олімпіада надає найбільш здібним спортсменам допомогу в переході від тренувальних до змагальних програм. Рішення залишається за спортсменом.

Вся діяльність Спеціальних Олімпіад на місцевому, Національному та міжнародному рівнях відображає цінності, традиції, церемонії та події сучасного Олімпійського руху, але в ширшому та багатшому вигляді, відзначає моральні та духовні якості спортсменів для стимулювання їх гідності та самоповаги.

Участь у програмах тренувань і змагань Спеціальних Олімпіад відкрита для всіх людей з розумовою відсталістю віком від 8 років незалежно від ступеню їх фізичної недосконалості.

Спортивні тренування протягом року доступні для кожного спортсмена в Спеціальних Олімпіадах та проводяться досвідченими тренерами відповідно до стандартних Спортивних Правил, що їх розроблено Міжнародною організацією Спеціальних Олімпіад. Кожний спортсмен, який бере участь в окремому виді спорту в Спеціальних Олімпіадах буде тренуватися в цьому виді спорту.

Кожна програма Спеціальних Олімпіад включає діяльність та події, що відповідають віку та здібностям кожного спортсмена, від рухової активності до змагань самого високого рівня.

Спеціальні Олімпіади забезпечують повну участь кожного спортсмена, незалежно від економічних обставин, здійснюють тренування та організацію змагань в найбільш сприятливих умовах, зокрема, надають приміщення та обладнання, навчання, тренування, суддівство та організацію.

Спеціальні Олімпіади забезпечують кожному учасникові рівні можливості досягнення максимального успіху. Змагальність кожного заходу ґрунтується на реєстрації попередніх результатів і групуванні спортсменів відповідно до рухових можливостей.

На церемонії нагородження спортсмени, які посіли з 4-го до останнього місця отримують стрічку із відповідним ритуалом вручення.

Діяльність Спеціальних Олімпіад здійснюється із залученням місцевих волонтерів, від шкільного до старшого віку, з метою створення суспільного розуміння людей з розумовою відсталістю.

Невід'ємною частиною ігор Спеціальних Олімпіад є цілий комплекс мистецьких, соціальних і культурних заходів, а саме танців, виставок, концертів, екскурсій, театральних вистав тощо.

Метою Спеціальних Олімпіад в кожній країні є створення організацій і проведення заходів на рівні конкретного міста. Країни, яким важко досягнути цієї мети через особливі економічні, соціальні та культурні обставини можуть проводити Національні ігри на регулярній основі з метою подальшого суспільного розуміння своїх громадян з розумовою відсталістю і забезпечення перспектив їх повернення до суспільства. Всі країни-учасниці запрошуються до спрямування своїх делегацій на Міжнародні ігри, що проводяться щодвароки. Проводяться Літні та Зимові ігри, за умови дотримання всіх стандартів Спеціальних Олімпіад в підготовці спортсменів та тренерів.

Спеціальні Олімпіади надають родинам спортсменів можливості для допомоги освітнім закладам в сприянні кращому розумінню емоційних, фізичних, соціальних та духовних потреб людей з розумовою відсталістю, а також для активної участі у тренуваннях та місцевих програмах Спеціальних Олімпіад.

Спеціальні Олімпіади сприяють включенню виступів спортсменів Спеціальних Олімпіад до Національних спортивних програм.

Діяльність Спеціальних Олімпіад здійснюється перед глядачами, повністю відображається в засобах масової інформації. Спортсмени Спеціальних Олімпіад демонструють світові особливі властивості духу людини, сміливість, щирість та радість.

5. Характеристика видів спорту, які використовуються у заняттях з особами з відхиленнями розумового розвитку.

Національні програми Спеціальних Олімпіад докладають зусиль для проведення в кожних іграх максимальної кількості змагань з офіційних видів спорту. Для того, щоб будь-який вид спорту в Спеціальних Олімпіадах був віднесений до офіційних, він повинен розвиватися не менше 24 національними програмами, які повинні включати цей вид спорту у змагання на національному рівні протягом двох останніх років.

На літніх іграх проводяться змагання з таких видів спорту: водний спорт, легка атлетика, баскетбол, боулінг, велоспорт, кінний спорт, футбол, гольф, художня та ритмічна гімнастика, пауерліфтинг, ролер-скейтинг, софтбол, теніс, волейбол, настільний теніс та ін.

На зимових іграх: гірськолижний спорт, лижний спорт, фігурне катання, хокей на підлозі, ковзанярський спорт.

До програми Міжнародних літніх ігор Спеціальних Олімпіад включаються змагання не менш, ніж з чотирьох офіційних видів спорту, в одному з яких обов'язково проводяться командні змагання, а до програми

зимових ігор Спеціальних Олімпіад включаються змагання не менш, ніж з двох офіційних видів спорту.

Щодо співвідношення офіційних та визнаних видів спорту в Спеціальних Олімпіадах існують певні вимоги. Так, на кожних іграх Спеціальних Олімпіад проводяться змагання з максимальної кількості офіційних та визнаних видів спорту; до програми ігор Спеціальних Олімпіад рекомендується включення будь-якої кількості визнаних та показових видів спорту; визнані та показові види спорту не можуть враховуватися в запровадженому мінімумі офіційних видів спорту.

Вимоги до офіційних видів спорту Спеціальних Олімпіад. Для того, щоб будь-який вид спорту в Спеціальних Олімпіадах був віднесений до офіційних, він повинен відповідати всім критеріям, що встановлені для національно-популярних видів спорту; не менше 24 національних програм Спеціальних Олімпіад повинні включати цей вид спорту у змагання або чемпіонати на національному рівні протягом двох останніх років. Початкове підтвердження того, що цей вид спорту відповідає мінімальним критеріям, надається на Дозвільному бланку Спеціальних Олімпіад. Також заявка про надання виду спорту статусу офіційного подається до Комітету з правил проведення Спеціальних Олімпіад. При цьому допускається використання аудіовізуальних матеріалів або демонстрування. Остаточне рішення про віднесення даного виду спорту до офіційного надається Правлінням Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад і Головою Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад.

Вимоги до визнаних видів спорту Спеціальних Олімпіад. Для того, щоб будь-який вид спорту був віднесений до національно-популярних видів Спеціальних Олімпіад, мають бути враховані основні філософські міркування. Так, вид спорту повинен бути визнаним Міжнародним олімпійським комітетом або Міжнародною організацією Спеціальних Олімпіад. Необхідно, щоб з цього виду спорту існувала визнана Міжнародна спортивна федерація, що запроваджує його діючі правила, примірник яких направляється до Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад. Міжнародна або національна спортивна федерація повинна взяти на себе зобов'язання надавати допомогу у підготовці тренерів, посадових осіб і спортсменів. Повинні бути в наявності необхідні матеріали для здійснення підготовки тренерів, посадових осіб і спортсменів.

Окрім того, необхідна велика зацікавленість до цього виду спорту з боку тренерів, спортсменів Спеціальних Олімпіад, а також організацій, пов'язаних з потенційними учасниками Спеціальних Олімпіад. Включення виду спорту до програми повинно сприяти підвищенню рівня Спеціальних Олімпіад. Важливим критерієм є можливість корисного відпочинку і дозвілля для осіб з розумовою відсталістю та можливість з користю для себе брати участь у тренуваннях і спортивних змаганнях особам з розумовою відсталістю, які до того не брали участі у Спеціальних Олімпіадах.

В межах діяльності Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад з даного виду спорту повинен діяти Підкомітет зі спортивних правил. Він повинен розробити з даного виду спорту правила, достатні для проведення змагань Спеціальних Олімпіад і розповсюдити їх. Комітет зі спортивної медицини Спеціальних Олімпіад повинен вивчити цей вид спорту і дати свій висновок про відповідність нормам охорони здоров'я, забезпечення безпеки і філософським поглядам Спеціальних Олімпіад. Комітет зі спортивних правил Спеціальних Олімпіад повинен вивчити цей вид спорту і дати свій висновок про надання спортсменам можливості участі у спортивних тренуваннях і змаганнях.

Заборонені види спорту. У Спеціальних Олімпіадах визначено також заборонені види спорту. До заборонених видів спорту і спортивних змагань відносяться ті, що не відповідають прийнятим Міжнародною організацією Спеціальних Олімпіад мінімальним нормам охорони здоров'я і безпеки. Комітет з правил проведення спортивних змагань і комітет зі спортивної медицини дійшли висновку, що змагання з цих видів спорту піддають спортсменів не виправдано високому ризику отримати травму, особливо таку, що може мати позитивні згубні наслідки.

Крім вказаних міркувань про здоров'я і безпеку, існують певні причини філософського характеру для заборони того чи іншого виду спорту. Види спорту, зміст яких полягає у сутичці одного з одним, вступають у протиріччя з основними принципами Спеціальних Олімпіад. Заборонені види спорту (наприклад, бокс, різні види спортивних єдиноборств, регбі, американський футбол) не можуть бути включені до будь-якого чемпіонату, тренувальної або навчальної програми у межах Спеціальних Олімпіад. Разом з тим, останнім часом концепція заборонених видів спорту коригується, зокрема у межах Спеціальних Олімпіад починається розвиток дзюдо.

Комітет зі спортивної медицини Спеціальних Олімпіад видає звіт, що направляється всім національним Програмам, в якому вказані підстави для внесення того чи іншого виду спорту до категорії заборонених.

Таблиця 1

Офіційні види спорту Спеціальних Олімпіад (2018)

ЛІТНІ (21)	ЗИМОВІ (7)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Водний спорт 2. Легка атлетика 3. Баскетбол, 4. Боулінг 5. Велоспорт 6. Кінний спорт 7. Футбол 8. Художня гімнастика 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лижні перегони 2. Гірськолижний спорт 3. Фігурне катання 4. Ковзанярський спорт 5. Хокей на підлозі (флорхокей) 6. Сноушугінг 7. Сноубординг

9. Спортивна гімнастика 10. Пауерліфтинг 11. Катання на роликівих ковзанах 12. Софтбол 13. Теніс 14. Волейбол 15. Гольф 16. Гандбол 17. Дзюдо 18. Бадмінтон 19. Бочі 20. Вітрильний спорт 21. Настільний теніс.	
---	--

Таблиця 2

Визнані види спорту Спеціальних Олімпіад (2018)

ЛІТНІ	ЗИМОВІ
Крікет	Флорбол
Веслування на байдарках (каякінг)	

6. Організація та проведення змагань з особами з відхиленнями розумового розвитку

Групи учасників змагань у Спеціальних Олімпіадах. Учасники змагань Спеціальних Олімпіад поділяються на групи (дивізіони) відповідно до їхнього віку, статі, рівня майстерності тощо.

У програмах Спеціальних Олімпіад проводяться чоловічі і жіночі змагання. Можуть проводитися змішані чемпіонати в парному фігурному катанні, парних танцях на роликівих ковзанах, настільному тенісі тощо. Змішані команди можуть брати участь в змаганнях за умови недостатньої кількості спортсменів для утворення виключно чоловічих чи жіночих команд. Змішана команда може брати участь лише у чоловічому чемпіонаті з цього виду спорту.

Групи (дивізіони) учасників складаються за принципом рівності, тобто всі учасники мають реальні можливості здобуття перемоги у змаганнях.

Принцип рівності застосовується також і в командних змаганнях.

Під час складання груп (дивізіонів) за принципом рівності, показники їхніх учасників оцінюються за низхідною. Розбіжність спортивних показників за часом чи очками між кращим та гіршим спортсменом одної групи не повинна перебільшувати 15 % .

У командних чемпіонатах розподіл команд за рівнем майстерності проводиться із використанням командних показників, результатів кваліфікаційних змагань та правила 15 %. У кваліфікаційних змаганнях команди беруть участь у скороченому варіанті змагань з офіційного виду спорту. Команди-суперники визначаються за показниками, що подаються разом із реєстраційними документами.

Як же організатори змагань Спеціальної Олімпіади уникають випадків участі у змаганнях спортсменів без вад розумового розвитку або запобігають свідомому заниженню попередніх результатів? Відповідь на це питання слід шукати у тих принципах, котрими керуються організатори цих змагань і якими не керується, наприклад, Міжнародна асоціація спорту осіб з інтелектуальними вадами (INAS-FID).

Згідно з правилами Спеціальних Олімпіад спортсмен або команда дискваліфікуються, якщо у фіналі їхні спортивні результати перевищують 15 % результату, що було показано у попередніх відбірних змаганнях або заявлено.

Урахування медичного діагнозу та попередніх спортивних результатів дають можливість організаторам сформувати окремі дивізіони для спортсменів з синдромом Дауна, спортсменів, у яких вади інтелекту супроводжуються наслідками поліомієліту або наслідками дитячого церебрального паралічу тощо.

Правило 15 % не застосовується у видах спорту, що вимагають суддівської оцінки (фігурне катання, стрибки в воду, кінний спорт тощо), однак розподіл на групи відбувається відповідно до рівня майстерності спортсменів.

У кожній групі має бути від 3 до 8 індивідуальних учасників або команд. У випадку, коли група не має необхідної кількості учасників, вона об'єднується з іншою. В разі недодержання мінімуму з трьох учасників через неявку одного з них, змагання проводяться із рештою учасників.

Якщо після розподілу за принципом рівності в групі є лише одна команда чи учасник, то вони можуть брати участь у показових виступах. У показових виступах призи не присуджуються.

Змагання не проводяться за наявності лише одного учасника чи команди.

Кількість груп визначається кількістю учасників та рівнем їх спортивної майстерності.

Вікові групи учасників Спеціальних Олімпіад

Учасники Спеціальних Олімпіад розподіляються на групи за віковим принципом, що відповідає загальноприйнятому (табл. 3).

Таблиця 3

Вікові групи учасників Спеціальних Олімпіад

Група, років	Індивідуальні змагання	Командні чемпіонати та естафетні змагання
Діти	8—11	До 15
Юніори	12—15	
Сеньйори	16—21	16—21
Майстри	22—29	Від 22
Старші майстри	Від 30	
Загальновікова група (для досягнення в групі необхідної кількості учасників)		

Вік учасника визначається його паспортним віком на день відкриття змагань. Вікова категорія команди визначається віком її найстаршого учасника.

У випадку, коли у віковій групі недостатньо учасників для проведення змагань, вони переводяться до наступної вікової групи, а група майстрів — до загальновікової групи. Група старших майстрів може розподілятися на вікові підгрупи за принципом рівності.

Критерії переходу спортсменів на наступний рівень змагань

Ці критерії використовуються з метою відбору спортсменів для участі у Міжнародних іграх Спеціальних Олімпіад та рекомендовані для застосування на інших рівнях змагань:

1. Для переходу на наступний, вищий рівень змагань в певному році спортсмен повинен не менше 8 тижнів брати участь в організованій тренувальній програмі з виду (видів) спорту. Організованою тренувальною програмою є планомірна програма тренувань під керівництвом тренера-волонтера, тренера-професіонала, вчителя чи батьків.

2. Для переходу на наступний, вищий рівень змагань спортсмен повинен посісти I—III місця в змаганнях нижчого рівня з цього виду (видів) спорту.

3. Для переходу на наступний, вищий рівень змагань спортсмени відбираються через жеребкування серед тих, хто посів I—III місця у всіх групах з кожного виду змагань. Спортсмени, яких відібрали таким чином, можуть брати участь і в тих змаганнях, де не посіли I—III місця на нижчому рівні.

4. За наявності умов, що заважають переходу на наступний рівень змагань всіх спортсменів, які посіли I—III місця (наприклад, на місцевих іграх 100 спортсменів посіли I, II та III місця у бігову на 100 м, а на

Міжнародних іграх в цьому виді змагань встановлено квоту у 5 учасників), відбір відбувається таким чином:

- у першу чергу відбираються спортсмени, які посіли I місце. У випадку, коли їх кількість перебільшує квоту, проводиться жеребкування.
- у другу чергу — проводиться жеребкування серед спортсменів, які посіли II місце, а потім — III місце.

5. Команда, яка не має суперників на цьому рівні змагань, оголошується переможцем. Вона не отримує нагороди, але отримує право переходу на наступний, вищий рівень змагань.

6. Для переходу на наступний, вищий рівень змагань національні програми можуть запроваджувати додаткові критерії на підставі медичних чи юридичних міркувань. Ці додаткові критерії не повинні заперечувати офіційним спортивним правилам Спеціальних Олімпіад.

7. Спортсмен не може бути позбавленим права участі у змаганнях через свою участь у таких попередніх змаганнях.

У випадку, коли будь-яка з установ Спеціальної Олімпіади вважає ці критерії невідповідними, вона може порушити клопотання про дозвіл на відхилення від них. Таке клопотання разом із пропозиціями, альтернативними критеріями спрямовується Голові Правління “Special Olympics Inc.” за 90 днів до початку ігор чи змагань, в яких планується застосування цих альтернативних критеріїв.

Вимоги до проведення змагань за програмами Спеціальних Олімпіад. Спортсмени — учасники Спеціальних Олімпіад тренуються протягом року, щоб взяти участь у спортивних змаганнях за схемою Олімпійських ігор на кожному організаційному рівні. Щорічно проводяться більше ніж 150 тис. ігор, зустрічей і турнірів з літніх і зимових видів спорту в усьому світі. Щорічно проводяться ігри по відділенням організації Спеціальних Олімпіад. Національні програми передбачають проведення власних ігор на щорічній або дворічній основі. Вони завершуються проведенням Міжнародних літніх і зимових ігор Спеціальних Олімпіад за чергою кожні два роки.

Місцеві змагання Спеціальних Олімпіад проводяться за зразком Олімпійських ігор і мають на меті дати розумово відсталим дітям і дорослим додаткову можливість участі у спортивних змаганнях. Беручи участь в місцевих змаганнях спортсмени можуть досягти спортивних показників, що дають право на участь у змаганнях більш високого рівня у межах Спеціальних Олімпіад, в тому числі в міжнародних іграх, чемпіонатах і зустрічах. Місцеві змагання організуються місцевою громадськістю. Місцеві змагання сприяють відродженню олімпійського духу у школах, закладах, соціальних установах, привертаючи до проведення змагань багато нових добровільних помічників.

Місцеві змагання Спеціальних Олімпіад мають проводитися з дотриманням таких мінімальних вимог.

Церемонія урочистого відкриття змагань проводиться з дотриманням ритуалу — урочистий парад спортсменів до місця проведення ігор; внесення смолоскипу Спеціальної Олімпіади одним із спортсменів; прийняття урочистої клятви Спеціальних Олімпіад; урочисте проголошення змагань відкритими; урочистим проходженням спортсменів до місця змагань.

Проведення змагань. Обов'язковим є проведення індивідуальних змагань з двох або кількох видів спорту або командних змагань з одного або кількох видів спорту. Для участі у змаганнях спортсмени поділяються на групи за віком, статтю і рівнем майстерності, після завершення змагань у кожній групі спортсменам вручаються нагороди.

Церемонія нагородження спортсменів має на меті засвідчити досягнення спортсменів в урочистій атмосфері, що відображає олімпійські традиції тому має проходити урочисто і в присутності глядачів. Всі спортсмени, які беруть участь у будь-якому змаганні Спеціальних Олімпіад, отримують нагороду у вигляді почесної стрічки власне за участь. На всіх змаганнях в кожній групі присуджуються почесні стрічки за перші вісім місць. Спортсмени, які були дискваліфіковані або вибули зі змагань, також отримують стрічки учасника змагань. Церемонія вручення нагород проводиться відразу після закінчення змагань у кожній групі учасників. Спортсмени-переможці розміщуються на почесному п'єдесталі на різній висоті, у відповідності до зайнятого місця. Церемонія нагородження спортсменів відбувається за висхідною. Особа, яка вручає нагороди, повинна особисто поздоровити кожного спортсмена. Вручення кожної нагороди відбувається з інтервалами, з тим, щоб близькі і друзі мали можливість сфотографуватися зі спортсменом і привітати його.

Церемонія урочистого закриття змагань Спеціальних Олімпіад проводиться з виконанням таких ритуалів, як урочистий парад спортсменів; утворення “кола дружби”; винесення смолоскипу Спеціальної Олімпіади одним із спортсменів; урочисте проголошення змагань закритими.

Медичне обслуговування змагань

Акредитовані програми та організаційні комітети ігор забезпечують безпеку для проведення тренувань та змагань, а також безпеку та охорону здоров'я спортсменів, тренерів, волонтерів, глядачів.

Акредитовані програми мають забезпечувати адекватний супровід і спортивну підготовку спортсменів. Співвідношення кількості спортсменів і тренерів 4:1.

Акредитовані програми та організаційні комітети ігор забезпечують мінімальні вимоги з медичного обслуговування (присутність кваліфікованого медичного фахівця, здатного надати термінову медичну допомогу, присутність лікаря для надання медичної допомоги, наявність приміщення та обладнання для надання медичної допомоги).

7. Структура та зміст спортивного тренування осіб з відхиленнями розумового розвитку

З 1981 р. Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад розпочинає підготовку та сертифікацію тренерів Спеціальних Олімпіад. Для цього видаються програми з кожного офіційного виду спорту Спеціальних Олімпіад. Всі тренувальні програми Спеціальних Олімпіад створені з урахуванням того, що згідно принципів Спеціальних Олімпіад виконання функцій тренера може покладатися на волонтерів, батьків, вчителів, інструкторів, які не завжди мають відповідну спортивну освіту. Тому тренувальні програми Спеціальних Олімпіад містять жорсткі формалізовані рекомендації щодо кількості тренувальних занять, послідовності виконання вправ, кількості повторень та підходів, методичні вказівки тощо. Обов'язкова тренувальна програма Спеціальних Олімпіад з виду спорту триває 8 тижнів. Структура тренувального заняття відповідає загальноприйнятій і обов'язково включає:

- вступні зауваження
- розминку - 20 хв.
- повторення вивченого - 20 хв.
- заняття з запровадженням нових елементів - 60 хв.
- заключні, відновлювальні вправи - 25 хв.
- обговорення результатів, підведення підсумків - 10 хв.

Отже, тренувальна програма Спеціальних Олімпіад дозволяє залучати до проведення занять велику кількість осіб, однак вона не враховує впливів навантажень на організм спортсменів, їх індивідуальних особливостей, варіантів організації занять, що, в свою чергу, спричиняє до зменшення її ефективності.

Перед першим практичним заняттям усі спортсмени повинні пройти ретельну функціональну перевірку. Можна планувати від двох до п'яти тренувальних занять на тиждень на протязі восьми тижнів. Як правило, восьмитижневу тренувальну програму Спеціальних Олімпіад складають з трьома тренувальними заняттями на тиждень. В процесі спортивного тренування необхідно використовувати спортивно-технічні тести для спостереження за прогресом кожного спортсмена.

Зміст тренувальної програми з виду спорту

- Обладнання, інвентар, спортивний одяг
- Система контролю підготовленості атлета (таблиці реєстрації)
- Зміст тренувальних занять (8 тижнів x 3 ТЗ = 24 ТЗ)
- Методичні рекомендації
- Підготовка до змагальної практики

Переваги тренувальних програм Спеціальних Олімпіад

- тренувальні програми Спеціальних Олімпіад містять мету, завдання та переваги від їх застосування;

- в програмах передбачені завдання з технічної підготовки (оволодіння навичками, пояснення та опис вправ) та з фізичної підготовки (розвиток необхідних фізичних якостей);
- поданий опис змісту тренувальних занять;
- представлено достатню кількість вправ за різноманітністю;
- представлено перелік обов'язкових елементів для організації змагань та функціональні обов'язки персоналу, залученого до проведення турнірів;
- поданий опис спортивних споруд, обладнання, заходів безпеки.
- представлено комплексні методики контролю за підготовленістю спортсменів;
- представлено варіанти змісту підготовки залежно від фізичних та інтелектуальних порушень атлетів.

Рекомендована література

Основна:

1. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів : [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / Ю. А. Бріскін. – Київ : Олімпійська література, 2006. – 263 с. – ISBN 966-7133-79-6.
2. Бріскін Ю. А. Адаптивний спорт. Спеціальні Олімпіади : навч. посіб. – Львів : Ахіл, 2003. – 128 с.
3. Бріскін Ю. А. Організаційні основи Паралімпійського спорту : навч. посіб. – Львів : Кобзар, 2004. – 180 с., іл.
4. Бріскін Ю. А. Вступ до теорії спорту інвалідів : навч. посіб. / Ю. А. Бріскін, А. В. Передерій. – Львів : Априорі, 2008. – 70 с.
5. Передерій А. В. Спеціальні Олімпіади в сучасному світі : монографія / А. В. Передерій. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 296 с.

Допоміжна:

1. Бріскін Ю. А. Класифікаційні стратегії Паралімпійського спорту / Бріскін Ю. А., Передерій А. В. //Оздоровча і спортивна робота з неповносправними / за заг. ред. Бріскіна Ю., Линця М., Боляха Е., Мігасевича Ю. – Львів : Видавець Тарас Сорока. – 2004. – С. 22–29.
2. Григоренко В. Г. Дифференциально-интегральный подход в организации педагогической системы коррекции двигательной сферы инвалидов с нарушениями функций спинного мозга / В. Г. Григоренко // Физическая культура и спорт инвалидов : тез. докл. I Всесоюз. науч. конф. – Одесса, 1989.

3. Передерий А. Общая характеристика классификаций в спорте инвалидов / Алина Передерий, Ольга Борисова, Юрий Брискин // Наука в олимпийском спорте. – 2006. – № 1. – С. 50–54.

4. Передерий А. В. Теоретико-методичні підходи до періодизації багаторічної підготовки спортсменів у адаптивному спорті / Передерий А. В., Розторгуй М. С. // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2016. – № 1. – С. 91–95.

5. Розторгуй М. Підготовка спортсменів з інвалідністю на етапі спортивно-реабілітаційної підготовки в силових видах спорту / Марія Розторгуй, Аліна Передерий // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2018. – № 1(41). – С. 61–66.

6. Соболевский В. Этико-деонтологические аспекты физкультурно-оздоровительной работы среди инвалидов / В. Соболевский // Теория и практика физической культуры. – 1990. – № 1. – С. 48–50.

7. Organizational basics implementation of the programs of Special Olympics / Yevgenij Prystupa, Alina Perderiy, Yuriy Briskin, Maryan Pityn // Harvard Journal of Fundamental and Applied Studies. – 2015, – N 1(7), Vol. 8. – P. 266–272.

8. Roztorhui M. The training system of athletes with disabilities in strength sports / Mariia Roztorhui, Alina Perederiy, Yuriy Briskin, Olexandr Tovstonoh // Sportlogia. – Banja Luka, 2018. – T. 14, N 1. – P. 98–106.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Мультимедійне забезпечення лекційного курсу.
2. Відеоматеріали змагань осіб з інвалідністю різних нозологій.
3. Official website of the Paralympic Movement [Electronic resource]. – Access mode: www.paralympic.org
4. Національний комітет спорту інвалідів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.paralympic.org.ua
5. Special Olympics [Electronic resource]. – Access mode: www.specialolympics.org
6. Deaflympics [Electronic resource]. – Access mode: www.deaflympics.org